

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

1.

Ο Γ. Βιζυηνός αντλεί το αφηγηματικό του υλικό από:

- α. τις προσωπικές μνήμες
- β. τις οικογενειακές μνήμες
- γ. τις λαϊκές παραδόσεις
- δ. τα βιώματα της λαϊκής ζωής στην ιδιαίτερη πατρίδα του.

Το υλικό αυτό αξιοποιείται καθώς ενισχύεται από το στέρεο υπόβαθρο: α) της παιδείας του και β) της επιστημονικής γνώσης της ψυχολογίας, και καθώς ενσωματώνεται σε μια ποικίλη, πλούσια γλώσσα υψηλού ήθους (λόγια, λαϊκή, ιδιωματική).

Παραδείγματα:

- α) «Όταν επανήλθον να καθίσω πλησίον της, έτρεμον τα γόνατά μου εξ αορίστου αλλ' ισχυρού τινος φόβου». (προσωπική μνήμη)
- β) «-Ναι! Με είπεν, αναστενάξασα βαθέως ... έκαμα την πρώτη μου θυγατέρα». (οικογενειακή μνήμη)
- γ) «Το πρωί τους στεφανώσαμε ... να χορέψουμε». (βιώματα λαϊκής ζωής στην ιδιαίτερη πατρίδα του)

2.

Πέντε από τα βασικά χαρακτηριστικά της διηγηματογραφίας του Βιζυηνού είναι τα παρακάτω:

- α. Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο: «όταν επανήλθον να καθίσω πλησίον της, έτρεμον εξ αορίστου αλλ' ισχυρού τινος φόβου».
- β. Οι δραματικές συγκρούσεις: «- Πώς δεν το θυμούμαι! Ήταν η μόνη μας αδελφή, κι' εξεψύχησεν εμπρός στα μάτια μου.
-Ναι! Με είπεν, αναστενάξασα βαθέως, αλλά δεν ήτο το μόνο μου κορίτσι!»
- γ. Η μυθιστορηματική πλαστικότητα των χαρακτήρων:
«-Το πλάκωσες γυναίκα του παιδί μου! ... μέσα από το κακό μου.» (βλέπε και ερώτηση 4)
- δ. Η επιλογή ποικίλης, πλούσιας γλώσσας υψηλού ήθους (λόγια, λαϊκή, ιδιωματική): «έτρεμον τα γόνατά μου εξ αορίστου, αλλ' ισχυρού τινος φόβου.»
«-Τι φωνάζεις έτσι βρε βόδι; Αυτό με είπε».
- ε. Η αξιοποίηση αφηγηματικού υλικού αντλημένου από τις προσωπικές και οικογενειακές μνήμες, από τις παραδόσεις και τα βιώματα της λαϊκής ζωής στην ιδιαίτερή του πατρίδα: «Το πρωί τους στεφανώσαμε ... να χορέψουμε» (βλέπε και ερώτηση 1)

(Σημείωση: Τα χαρακτηριστικά που καταγράφονται είναι ενδεικτικά επιλεγμένα από τον πλούτο των γνωρισμάτων που εντοπίζονται στη διηγηματογραφία του Βιζυηνού. Στην τελευταία παράγραφο της εισαγωγής στη σελίδα 123 του σχολικού εγχειριδίου καταγράφονται πολλά ακόμη χαρακτηριστικά.)

3.

Η άποψη αυτή του Γ. Παναγού πράγματι επιβεβαιώνεται από το συγκεκριμένο απόσπασμα που έχουμε στη διάθεσή μας. Είναι γεγονός πως ο Βιζυηνός καταφέρνει να διαγράψει αυθυπόστατους χαρακτήρες επιμένοντας στη λεπτομερειακή απόδοση των ψυχικών διεργασιών κι αυτό γίνεται άμεσα αντιληπτό, αν σταθούμε στη σκιαγράφηση του χαρακτήρα του πατέρα (βλ. και Ερώτηση 4). Μέσα από την αναδρομική ιστορία της εξομολόγησης της μητέρας παρουσιάζεται ο πατέρας ως δρον πρόσωπο. Γίνονται αντιληπτές οι μεταπτώσεις στη συμπεριφορά του, τα κίνητρα των ενεργειών του και η εν γένει δραματική σύγκρουση την οποία βιώνει.

Οι ήρωές του, στο απόσπασμά μας οι γονείς του, προσεγγίζονται με ιδιαίτερη αγάπη, από τη στιγμή που σε κανένα σημείο δεν διατυπώνεται κάποιο αρνητικό σχόλιο για τη συμπεριφορά τους. Χωρίς να είναι ο απόμακρος-ουδέτερος σχολιαστής, καταγράφει, κατανοεί και

καταφέρνει να αναδείξει την ειδική ευαισθησία που τους χαρακτηρίζει. Σε ολόκληρη την εγκιβωτισμένη αφήγηση της μητέρας, επί παραδείγματι, διαφαίνεται η ιδιαίτερη ευαισθησία της, οι ψυχικές της μεταπτώσεις, τα πλούσια αισθήματά της απέναντι στο τραγικό συμβάν του θανάτου του βρέφους.

Τέλος οι ήρωές του, με τα χαρακτηριστικά που αναπτύξαμε προηγουμένως, όντως εμφανίζουν μια στάση παθητικότητας «Αλλά τι τα θέλεις! Η αμαρτία είναι αμαρτία», είναι έτοιμοι να δεχτούν τις επιταγές της μοίρας, υπακούοντας στην όποια θέληση του Θείου: «Ο Θεός με τιμωρεί, γιατί δεν στάθηκα άξια να προφυλάξω το παιδί που μ' έδωκε».

4.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα είναι αρκετά δηλωτικό του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς του πατέρα. Η πρώτη αναφορά "... και τον επήραν τα δάκρυα" αναδεικνύει τη λεπτότητα και την ευαισθησία του. Αγαπούσε την οικογένειά του και η τρυφερότητα ήταν βασικό ελατήριο της στάσης του απέναντι τόσο στη γυναίκα του, όσο και στα παιδιά του.

Η εντύπωση αυτή σκιαάζεται προσωρινά από την απότομη αποστροφή του προς τη γυναίκα του, μόλις διαπίστωσε το θάνατο του βρέφους. ("Τι φωνάζεις έτσι βρε βώδι"). Η ίδια η μητέρα, όμως, του Γιώργη σπεύδει να διαγράψει κάθε σκιά από το πορτραίτο του πατέρα, τονίζοντας πως στα τρία χρόνια του γάμου τους ποτέ άλλοτε δεν είχε παραφερθεί απέναντί της. Κι αμέσως παρουσιάζεται και το κίνητρο της πρόσκαιρης έκρηξης του πατέρα: πρώτο του μέλημα ήταν να σταματήσει η γυναίκα του τις γοερές κραυγές, ούτως ώστε να μη γίνει αντιληπτό από τον κοινωνικό περίγυρο ο φόνος του βρέφους. Ακόμη, λοιπόν, και στη δύσκολη αυτή τραγική στιγμή ο πατέρας έχει άμεση επίγνωση του ρόλου του ως αρχηγού της οικογένειας και η άμεσή του φροντίδα ήταν να προστατέψει τη γυναίκα του από ενδεχόμενες πολύ δυσάρεστες επιπτώσεις. Παρ' όλο τον πόνο του, επομένως, η φροντίδα, η στοργή και η αγάπη του προς την οικογένειά του είναι τα βασικά στοιχεία που καθορίζουν τη συμπεριφορά του.

5.

Τα δύο κείμενα εμφανίζουν πολλές ομοιότητες, αναλογίες, αλλά και διαφοροποιήσεις σε σχέση με τη θέση της γυναίκας. Συγκεκριμένα:

- Οι αφηγήσεις διαδραματίζονται σε παρόμοιο κοινωνικοϊστορικό πλαίσιο, αυτό της παραδοσιακής κοινωνίας της υπαίθρου.
- Η δομή και η οργάνωση τόσο των κοινωνιών όσο και των οικογενειών στο παραπάνω πλαίσιο ήταν αυθεντικά πατριαρχική.
- Οι γυναίκες και στα δύο αποσπάσματα συμμετέχουν σε κοινωνικές εκδηλώσεις: στο μεν του Βιζυηνού σε γάμο, στο δε του Καζαντζάκη σε εορτασμό της Πρωτομαγιάς.
- Και οι δύο ενήλικες-παντρεμένες γυναίκες δεν μετέχουν αυτόνομα σε αυτές τις εκδηλώσεις, αλλά με τη συνοδεία-κηδεμονία των συζύγων τους.
- Οι ευκαιρίες των γυναικών στις παραδοσιακές κοινωνίες για γλέντι και διασκέδαση ήταν ελάχιστες και περιορισμένες σ' αυτού του τύπου τις κοινωνικές εκδηλώσεις.
- Οι γυναίκες και στα δύο αποσπάσματα εκφράζονται καλλιτεχνικά: η πρώτη με τη συμμετοχή της στο χορό, η δεύτερη με το τραγούδι της μαντινάδας.
- Και οι δύο γυναίκες με τις εκδηλώσεις αυτές αποτελούν το κέντρο της διασκέδασης και συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον των παρευρισκομένων.
- Την πρωτοβουλία – προτροπή γι' αυτήν την καλλιτεχνική έκφραση των γυναικών την παρείχε και στις δύο περιπτώσεις ο σύζυγός τους. (Βιζυηνός: «έλα χόρευε κι αυτό το χορό μαζί μου», Καζαντζάκης: «Μαγρή, της είπε, τραγούδηξε»)
- Οι στιγμές χαλάρωσης και διασκέδασης αποτελούν αφορμή για εκδήλωση των συναισθημάτων του ζευγαριού, έκφραση της αμοιβαίας αγάπης και αλληλοθαυμασμού. (Βιζυηνός: «Θα στρώσω τα στρώματα...τόσο πολύ», Καζαντζάκης: «Τραγουδούσε με τη γλυκιά... χρυσές φτερούγες»).
- Στο Βιζυηνό η ανύπαντρη γυναίκα εμφανίζεται περιορισμένη, θύμα των δομών της κοινωνίας, ενώ στον Καζαντζάκη παρουσιάζεται να έχει περισσότερες δυνατότητες διασκέδασης. Βιζυηνός: «Να χαρώ σαν πανδρευμένη...η γιαγιά σου να χαρώ», Καζαντζάκης: «να γελάει...ανύπαντρη ή αρραβωνιασμένη»).